

**Wyrok z dnia 6 kwietnia 1995 r.
III ARN 9/95**

1. Obwieszczenie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 września 1994 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 482) - jak wynika z jego treści, a także z sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lutego 1994 r., sygn. K 15/93 (OTK 1994 cz. I poz. 4), w wykonaniu którego zostało wydane - nie stwierdza utraty mocy obowiązującej przepisu art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.) w całości, a jedynie w części, w której przepis ten nie przyznaje uprawnień kombatantom i represjonowanym osobom spoza struktur Urzędów Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa i Informacji Wojskowej, które nie wykonywały zadań związanych ze zwalczaniem organizacji niepodległościowych i osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wynikające z art. 25 ust. 2 ustawy o kombatantach pozbawienie uprawnień kombatanckich osób, które uzyskały takie uprawnienia na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów z tytułu uczestniczenia w strukturach organizacyjnych represjonowania obywateli polskich, powoduje utratę nienależnie przyznanych szczególnych przywilejów osobom, nie objętym zakresem nowej regulacji ustawowej.

Przewodniczący SSN: Walery Masewicz, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Janusz Łętowski, Andrzej Wróbel,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Waldemara Grudzieckiego, po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 1995 r. sprawy ze skargi Jana C. na decyzję Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w W. z dnia 9 czerwca 1993 r., [...] w przedmiocie pozbawienia uprawnień kombatanckich, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodek Zamiejscowy w Krakowie z dnia 11 października 1994 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, decyzją z dnia 9 czerwca 1993 r. [...], na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 2 i art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a w związku z art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. "a" ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 ze zm.), zwanej dalej ustawą o kombatantach, pozbawił uprawnień kombatanckich Jana C., które zostały mu poprzednio przyznane z tytułu udziału w walce o utrwalenie władzy ludowej od stycznia 1947 r. do grudnia 1947 r., polegającej m.in. na walce z reakcyjnym podziemiem.

W uzasadnieniu tej decyzji podano, że zachodzą wobec Jana C. dwie wskazane wyżej ustawowe podstawy stwierdzenia, że został on pozbawiony uprawnień kombatanckich. Pierwsza wynika stąd, że Jan C. na mocy dotychczasowych przepisów uzyskał uprawnienia wyłącznie z tytułu działalności w 1947 r. w charakterze uczestnika walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej. Druga zaś wiąże się z zatrudnieniem Jana C. w aparacie bezpieczeństwa publicznego, gdyż był funkcjonariuszem Urzędu Bezpieczeństwa w J., G. i R.

W skardze do Naczelnego Sądu Administracyjnego Jan C. zarzucił, że pozbawienie go uprawnień kombatanckich z przyczyn podanych w zaskarżonej decyzji jest wyrazem zastosowania wobec niego niesprawiedliwej zasady zbiorowej odpowiedzialności.

Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Krakowie wyrokiem z dnia 11 października 1994 r. [...] stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji. Zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego zastosowany w zaskarżonej decyzji art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o kombatanckich utracił moc obowiązującą na podstawie obwieszczenia Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 września 1994 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 482) w wykonaniu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lutego 1994 r., K 15/93. W konsekwencji NSA uznał, że zaskarżona decyzja została wydana bez podstawy prawnej.

Minister Sprawiedliwości powyższemu wyrokowi zarzucił rażące naruszenie art. 207 § 5 k.p.a. oraz art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a w związku z art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o kombatanckich.

W uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej Minister Sprawiedliwości stwierdził, że Naczelny Sąd Administracyjny ustalił utratę mocy obowiązującej powołanego przepisu ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. w sposób oczywiście sprzeczny z treścią orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lutego 1994 r. sygn. K 15/93 (OTK z 1994 r. cz. I, poz. 4). Z orzeczenia tego bowiem wyraźnie wynika, że przepis ten (art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a) utracił moc tylko w tej części, w jakiej nie przyznaje on uprawnień kombatanckim i represjonowanym osobom spoza struktur Urzędu Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa i Informacji Wojskowej, które nie wykonywały zadań związanych ze zwalczaniem organizacji niepodległościowych i osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie ma zastosowania do sytuacji faktycznej dotyczącej Jana C., który z całą pewnością pozostawał w strukturach Urzędu Bezpieczeństwa, skoro z jego życiorysu oraz z zaświadczenia Zarządu Wojewódzkiego ZBOWiD w J. z dnia 21 marca 1985 r. wynika, że pracę w Urzędzie Bezpieczeństwa podjął w sierpniu 1946 r. i w organach bezpieczeństwa pełnił różne funkcje.

Wniosek rewizji nadzwyczajnej, która została przez Ministra Sprawiedliwości wniesiona na skutek wystąpienia Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, dotyczył uchylecia zaskarżonego wyroku i oddalenia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W preambule ustawy o kombatanckich Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdził, że kombatanckim oraz ofiarom represji należy jest głęboki szacunek wszystkich rodaków oraz szczególna troska i opieka ze strony instytucji państwowych, samorządów

terytorialnych i organizacji społecznych. Dając wyraz tym intencjom ustawa o kombatantach stworzyła system szczególnych uprawnień, w zakresie stosunku pracy, emerytur i rent, ochrony zdrowia, pomocy socjalnej i innych dla tych wszystkich obywateli polskich, którzy walczyli o suwerenność i niepodległość Ojczyzny, nie szczędząc życia i zdrowia na polach walki zbrojnej - w formacjach Wojska Polskiego, armii sojuszniczych, a także w podziemnych organizacjach niepodległościowych i w działalności cywilnej - z narażeniem na represje.

W preambule ustawy o kombatantach zamieszczone zostało również stwierdzenie Sejmu, że władze III Rzeszy Niemieckiej, ówczesne władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i komunistyczny aparat represji w Polsce są winne cierpienie zadanych wielu obywatelom Państwa Polskiego ze względów narodowościowych, politycznych i religijnych. Spowodowały one śmierć wielu milionów, a dla wielu stały się przyczyną trwałej utraty zdrowia. Tym intencjom ustawy odpowiada regulacja zawarta w jej art. 25 ust. 2, stanowiąca o pozbawieniu uprawnień kombatanckich osób, które uzyskały te uprawnienia na podstawie dotychczasowych przepisów chociaż uczestniczyły w określonych strukturach represjonowania Polaków.

Odnosząc postanowienia ustawy o kombatantach do okoliczności faktycznych rozpatrywanej sprawy należy stwierdzić, że Jan C. nie należy do kręgu kombatantów oraz ofiar represji w rozumieniu tej ustawy. Korzystał on natomiast z uprawnień kombatanckich, wyłącznie z tytułu udziału w charakterze funkcjonariusza Urzędu Bezpieczeństwa, w walce o utrwalenie władzy ludowej. Te okoliczności faktyczne wynikają jednoznacznie z zebranych w sprawie dokumentów i nie zostały zakwestionowane przez skarżącego Jana C. W szczególności w złożonej w dniu 19 marca 1965 r. deklaracji członkowskiej ZBOWiD, Jan C. jako za jedyną swą działalność kombatancką wskazywał: "udział w walkach ze zbrojnym podziemiem WiN, NSZ, UPA i bandami terrorystyczno-rabunkowymi".

W tych okolicznościach stwierdzenie, w zaskarżonej decyzji, że zachodzą określone w przepisach art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a oraz w art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy o kombatantach, warunki pozbawienia Jana C. uprawnień kombatanckich - odpowiadało dokładnie dyspozycjom tych przepisów. Jan C. został pozbawiony uprawnień kombatanckich z dwóch powodów, z których każdy stanowił wystarczającą przesłankę decyzji w sprawie pozbawienia go uprawnień kombatanckich.

W związku z ustaleniami Naczelnego Sądu Administracyjnego co do zakresu utraty mocy obowiązującej art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o kombatantach należy zwrócić uwagę na to, że niezależnie od wadliwości tego ustalenia, Naczelny Sąd Administracyjny w sposób rażący pominął drugą i - jak to już wskazano - wystarczającą podstawę pozbawienia Jana C. uprawnień kombatanckich, wynikającą z art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy o kombatantach. Stosownie bowiem do tego przepisu pozbawia się uprawnień kombatanckich osoby, które na mocy dotychczasowych przepisów uzyskały uprawnienia wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944-1956 w charakterze "uczestników walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej", co, bez żadnych wątpliwości Jana C. dotyczyło.

W skardze do Naczelnego Sądu Administracyjnego Jan C. wadliwości zaskarżonej przez siebie decyzji dopatrywał się w jej skutkach, które określił jako niesprawiedliwe zastosowanie wobec niego odpowiedzialności zbiorowej. Zarzut ten jest bezzasadny, skoro skutki decyzji nie mają powodować w stosunku do niego represji lub ograniczeń w

porównaniu z innymi obywatelami polskimi. Znaczenie prawne tej decyzji nie odnosi się do kategorii odpowiedzialności i to - jak sugeruje skarżący - odpowiedzialności zbiorowej. Nie może zasadnie uważać się za pokrzywdzonego ten, kto nie będąc kombatantem ani ofiarą represji, ale uczestnicząc w strukturach aparatu represji zostaje pozbawiony szczególnych uprawnień, które przeznaczone zostały dla kombatantów oraz ofiar represji.

Jeżeli zaś chodzi o ocenę niekonstytucyjności art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o kombatantach w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lutego 1994 r. sygn. K 15/93 (OTK z 1994 r. poz. 4), to w pełni Sąd Najwyższy podziela zarzut rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości, że także w tym zakresie Naczelny Sąd Administracyjny rażąco błędnie zastosował powołany przepis, gdyż stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny częściowa sprzeczność tego przepisu z Konstytucją nie obejmuje sytuacji Jana C. jako funkcjonariusza Urzędu Bezpieczeństwa w 1947 r. W uzasadnieniu tego orzeczenia Trybunał Konstytucyjny stwierdził: "Należy przyjąć, że zdaniem ustawodawcy zasługi związane z okresem wojny lub poniesione represje znajdujące wyraz w postaci społecznego uznania w formie szczególnych uprawnień mogą zostać przekreślone w wypadkach działania na szkodę interesów Narodu i Państwa Polskiego. To działanie mogło się przejawiać w różnorodnych formach określonych w art. 21 ust. 2 ustawy o kombatantach (...) Do tej grupy należy też przyczyna z art. 21 ust. 2 pkt 4 lit. a - zatrudnienie w aparacie bezpieczeństwa publicznego lub informacji wojskowej".

Z powyższych przyczyn, Sąd Najwyższy podzielając zasadność rewizji nadzwyczajnej i ustalając, że Naczelny Sąd Administracyjny z rażącym naruszeniem wskazanych przepisów prawa uwzględnił oczywiście bezzasadną skargę, uchylił zaskarżony wyrok i skargę oddalił (art. 422 § 1 k.p.c. w związku z art. 207 § 5 k.p.a.).

=====